

Det eneste bykloster, der ikke blev lukket, var Skt. Johannes klosteret i Slesvig. Det var et benediktiner-nonnekloster, der ved reformationen blev omdannet til en endnu eksisterende adelig stiftelse og de katolske nonner blev til protestantiske konventualinder. Det er det bedst bevarede kloster i Sønderjylland. Foto: Lennart S. Madsen

Reformationen i resten af hertugdømmet Slesvig

Da gennemførelsen af en reformation af den katolske kirke var sat i gang i Haderslev og i Haderslev Len i foråret 1526, skred kong Frederik 1. til at gennemføre næste etape af sin plan for en reformation af kirken.

Af Lennart S. Madsen

lema@museum-sonderjylland.dk

Den tidlige reformation i Kongeriget

Den 27. maj 1526, nogle få uger efter det første møde på Haderslevhus, udnævnte kong Frederik sin søn Christian til "statholder og regent i Fyrstendømmerne". Grunden til dette var, at kongen selv nu forlod Hertugdømmerne og tog ophold i Danmark for en tid. Her tog han i oktober 1526 protestanten Hans Tavsen i sit værn og gjorde ham til sin kapellan i Viborg. Nogle måneder senere gav kongen Jørgen Sadolin brev på en præsteskole i Viborg, "således som det sket var i Haderslev". Der er næppe nogen tvivl om, at kongen gennemførte reformationen i Viborg efter model fra Haderslev, og at han nu havde etableret to protestantiske "brohoveder" - Haderslev i Hertugdømmerne og Viborg i Kongeriget.

Statholder og regent

Nede i Hertugdømmerne havde Christian så at sige fået frit lejde til at gennemføre Luthers reformation. Men hvis reformationen skulle blive til en succes i hele hertugdømmet, så var det absolut nødvendigt, at der kom lutheranske præster ved alle bykirker. Og ingen by var vigtigere end Flensborg. Den rummede tre sognekirker og var uden sammenligning den største og økonomisk mest betydningsfulde by i hertugdømmet. Flensborg var den dynamo, der skulle sikre reformationen succes i alle de andre byer. På Weidensees anbefaling hidkaldte Christian dominikanermunken Gerhard Sewart fra Magdeburg. Han havde været Weidensees medhjælper, men han havde også opholdt sig i mindst tre år ved

dominikanerklosteret i Haderslev som lektor, så han kendte til hertugdømmet på forhånd. Det har næppe været nogen ulempe.

Ifølge traditionen holdt han sin første prædiken i Flensborg 30. november 1526 og fra 1. søndag i advent stod han på prædikestolen i Skt. Nicolai kirke som denne menigheds sognepræst. Georg Sewart levede til 1570 og fik en enorm betydning for den protestantiske tros udvikling i Hertugdømmerne. Ved Skt. Marie Kirke blev Claus Johannsen udnævnt til præst. Han var fra Haderslev og havde taget sin præsteuddannelse ved kollegiatkapitlet.

De øvrige byer

Ved Skt. Nicolai kirke i Aabenraa blev den første lutheranske sognepræst Johannes Brum, der som flere andre kom fra Magdeburg, og vel også er blevet anbefalet af Weidensee. Til Tønder hentede Christian Johann Decker, en nyuddannet præst fra Wittenberg. Det var også en nyuddannet præst fra Wittenberg, Marquardt Schuldorp, der blev hentet til Slesvig som præst. Han fik Skt. Laurentiuskapellet til kirke, idet Christian endnu ikke turde røre ved domkirken og den katolske biskop, Gotschalk von Ahlefeldt. Der vides desværre ikke noget om Sønderborg, hvor udnævnelsen af en lutheransk sognepræst først omtales 1541. Christian har dog uden tvivl sørget for at reformationen også blev gennemført i Sønderborg. Ingen af de nyudnævnte sognepræster i købstæderne kunne tale dansk, langt mindre prædike på dansk, og det var derfor nødvendigt, at der ved alle bykirker blev ansat en dansktalende præst ved siden af hovedpræsten. Dette princip, at førstepæsten prædikede på tysk

og andenpræsten på dansk, kom til at være gældende i de næste mange århundreder.

Klostrene

I Slesvig fandtes der tre store landklostre, Løgum, Ryd og Mårkær. Disse rørte Christian ikke ved i de første mange år, men det samme gjaldt ikke byernes tiggemunkeklostre. Dominikanerklostrene i Haderslev og Slesvig, samt franciskanerklostrene i Tønder, Flensborg, Husum og Slesvig blev alle lukket i løbet af 1527-1528. Specielt dominikanerklostrene var farlige for reformationen, idet dominikanerne var lærde munke, hvis primære formål var at prædike til folk på gader og stræder. Det var direkte farligt for reformationens gennemførelse at have disse munke gående rundt i byer og landsbyer og tale den katolske kirkes sag. I løbet af et par år var reformationen gennemført i alle byer - landsbykirkerne tog noget længere tid.

FAKTA

En munk fortæller, at dominikanermunkene blev fordrevet fra deres kloster i Haderslev, da de kom fra gudstjeneste på Helligtrekongers dag. Helt så voldsomt er det dog næppe gået for sig. I dominikanernes centrale arkiver ligger der kopier af adskillige breve fra 1527 og 1528, der er sendt til klosteret i Haderslev. I et brev fra 16. april 1528 får abbed og munke tilladelse til at rejse til et andet kloster, der vil modtage dem.